

Tartalmas elkötelezettség

Beszélgetés az egyetemi értelmiségről
dr. Székely Sándorral, a JATE
pártbizottságának titkárával

Az értelmiségnek soha nem volt akkora szerepe, olyan tartalmas feladata a történelem során, mint éppen napjainkban. Az MSZMP XI. kongresszusa megállapította, hogy „a szocializmus építésében, a tudomány, a technika, a kultúra növekvő társadalmi jelentőségével, a tudományos-technikai fejlődéssel párhuzamosan fokozódik az értelmiség szerepe, gyarapodnak sorai”. Két esztendeje, hogy az MSZMP Csongrád megyei bizottsága állást foglalt az értelmiség munkájával, politikai arculatával kapcsolatban, s meghatározta a tennivalókat. Az eltelt két esztendőben sok eredményt könyvelhetünk el, ám a gondok, problémák száma is tetemes. Jól illusztrálja ezt Szegegy egyik legnagyobb létszámú értelmiségi műhelye, a József Attila Tudományegyetem. A pártbizottság titkárával, dr. Székely Sándorral beszélgettünk az értelmiség helyzetéről, munkájuk átalakulásáról, elkötelezettségükről.

— Hogyan jellemezné a mai értelmiség helyzetét, különös tekintettel a József Attila Tudományegyetemen dolgozó oktatók, pedagógusok, tudományos kutatók sajátos nézőpontjából?

— A mai értelmiséget, elsősorban a pedagógusokat kétirányú korprobléma feszíti. Az egyik a történetileg kialakult pedagógiai tevékenység jellegének gyors változása, a másik a politikai elkötelezettség kérdése. Napjainkban, amikor a társadalmilag hasznos tevékenységhez szükséges ismeretek növekedésének üteme hallatlanul felgyorsult, át kell alakulnia a pedagógiai munka jellegének, orientációjának is. A XX. század első harmadától az alapvető és helyes modell az volt, hogy az új értelmiségi nemzedék 23-25 éves koráig megkapta szinte azt az összes tudást és készséget, mellyel élete végéig dolgozott. A pedagógus feladata tehát az volt: megbízható, szilárd, fix ismereteket nyújtani, ezeket a készség szintjén elsajátíttatni. Az információrobbanás, a tudományos-technikai forradalom, a felgyorsult élettempó olyan méreteket öltött napjainkra, hogy egyszerűen lehetetlen az előbbi ideál megvalósítása. Most aztán szükségképpen érvényes a régi közmondás: „Jó pap holtig tanul”. A 10-15 évenként alapvetően megújuló tudományos eredmények szinte lesöprik a régieket, s ez kikényszeríti a pedagógiai munka átalakítását. Az új feladat: olyan készségeket és módszereket adni, amelyek alkalmasak teszik a fiatalokat az új és új ismeretek befogadására, feldolgozására, a régi és avított tudás kiszorítására. Ez óriási feladat, hiszen nemcsak hagyományokat kell rombolni, hanem erős érzelmi kötéseket is el kell szakítani. E program megvalósításához vezető út nehéz és összetett.

— Az értelmiség munkáját elemző megyei állásfoglalás összefoglalóan megállapította, hogy „a megye értelmiségének általános, szakmai és politikai műveltsége gazdagodott, ideológiai felkészültsége növekedett. A tudatos, cselekvő azonosulás elsősorban a politikai alapkérdéseiben erősödött. Növekedett kérdése a marxista-leninista ideológia elsajátítására... Munkájukat, tevékenységüket az elvi-politikai szilárdság, a szocializmus ügye iránti felelősség jellemzi.” A József Attila Tudományegyetem pártbizottságának jelentésében ezt olvasom: „Az egyetem oktatói és kutatógárdájának marxista-leninista felkészültsége erősen differenciált.” Ezek után hogyan fogalmazná meg az értelmiség elkötelezettségének lényegét?

— Az általános elvek ma is érvényesülnek, az értelmiség olyan társadalmi réteg, amely osztálypolitikát szolgált és szolgál. Az értelmiség előtt két lehetőség kínálkozik: vagy elkötele-

zett lesz az osztályideológiához, vagy kiüresedett, cinikus egoistává válik. Más lehetősége nincs. A kommunista értelmiség teljesen azonosul a munkásosztály érdekeivel és ideológiájával. Ehhez már óriási elméleti és gyakorlati tapasztalatok állnak rendelkezésünkre. Biztos vagyok benne, hogy egyetemi oktatóink, kutatóink jelentős része a szó nemes értelmében elkötelezett eszméink iránt, ami tevékenységükben minden esetben kifejezésre jut. Különösen fontos ez az oktatás eszmei orientációjában, a közéleti tevékenységben, a tudományos kutatómunkában. Természetesen az itt dolgozó értelmiségiek nem különleges emberek, éppen olyan tulajdonságokkal, erényekkel és gyengeségekkel bírnak, mint bárki más, de eszmei orientáltságukban, társadalmi felelősségükben, tudományos kutatómunkájukban, tudományos felismerhetők az elkötelezett, kommunista értelmiség vonásai.

— Tény, hogy az értelmiség társadalmi mechanizmusban betöltött szerepe növekedőben van. Mind több helyen jut számukra vezető szerep, sokan kerülnek kapcsolatba más emberekkel, közösségekkel. Nem mindegy, hogy általános, szakmai és ideológiai felkészültségük mellett milyen vezetői ismeretekkel rendelkeznek.

— Valóban növekszik a vezető szerepkört betöltő értelmiségiek aránya. Szinte robbanásszerűen jelentkezik ez, s felszínre hozza a vezetői készségek, képességek és ismeretek kérdését. A legalapvetőbb tény, hogy a vezető más emberekkel kerül kapcsolatba: a pedagógus a gyerekekkel, a mérnök a munkásokkal, az agrár szakember a mezőgazdasági dolgozókkal. Nem mindegy, milyen hozzájuk kötődő viszonya, kapcsolata. Ez a felismerés az egyetem oktató-nevelő munkájában is új feladatokat hoz felszínre. Az életben való eligazodáshoz, az emberekkel való kapcsolatok megteremtéséhez, a vezetői képességek kibontakoztatásához ismereteket és gyakorlatot kell nyújtunk. Ebben nagy szerepet játszik a pártszervezetek és a KISZ-szervezetek nevelő munkája. Az új értelmiség nevelésében éppen ezért nagyon fontos a jelenlegi oktató-kutató gárda felelőssége, társadalmi kötelezettségének felismerése, az irányító és nevelőmunka színvonalának eme-

lése, az eleven, sokszínű személyiségek példamutatása.

— Az értelmiség nagyon heterogén réteg. Ez a heterogenitás az elmúlt tíz év folyamán elsősorban a jelentős átrétegződés következménye, de a fiatal pályakezdő értelmiség arányainak növekedésével, a nők számának gyarapodásával még egy olyan zárt egységben, mint az egyetem is, speciális feladatokat jelenthet.

— Heterogén az egyetemi értelmiség is a hagyományos hierarchiában elfoglalt hely, az életkor, az ismeretanyag, a képességek tekintetében. A heterogenitás feloldásában nagyon nagy szerepe van a pártszervezetnek. Munkájuk nyomán felszínre kerülnek az ellentmondások, megfogalmazódnak az általános kérdések és a helyi, specifikus problémák. Ugyanazt a kérdést másként vetik föl, másként interpretálják a hevesebb vérmérsékletű bölcsészek, mint a hűvösebb, a hidegebb logikára építő TTK-sok. Ugyanannak a gondolatnak, belső meggyőződésnek és azonosulásnak más és más a kinyilvánítása. A megítélést tekintve javult az egyetemi pártszervezet munkája, értékelő tevékenysége. Egyre többször foglalkozunk alapvető kérdésekkel, helyzetfeltárással, következtetések levonásával, aktuális problémák elemzésével — testközelbe került a konkrét munka.

— Már szó volt arról, hogy az értelmiség utánpótlását jelentő ifjú raj mind több feladatot igényel, kér a maga számára. Az egyetem a következő oktató és kutató nemzedéket saját sorából neveli ki. Mit tud adni az egyetem vezetés az életben való elindulásukhoz?

— Az egyetemi oktatás általános célkitűzése a szocialista-kommunista szakemberképzés. A hallgatók életük döntő szakaszát töltik az egyetem falai között. Az itt tanuló hallgatók determinálják az utánpótlás kérdését is. A legkiválóbbaknál a szakmai elhivatottság érzése eszmei elkötelezettséggel párosul. Ezek a legkiválóbb hallgatók aspirálhatnak arra, hogy az egyetemi értelmiség utánpótlásává váljanak. A frissítés, az utánpótlás-nevelés nagyon fontos feladatunk, ám a szervezeti feltételeink még nem teljesen biztosítottak. Nem elhanyagolható a szociális helyzetük segítése sem. Igen nagy elhivatottságérzés és lemondás szükséges ahhoz, hogy egy végzős fiatal vállalja a gyakornoki munkát, a tanársegédi éveket alberletben, kis fizetéssel. Ez, habár mindenképpen orvoslást igénylő, de mégsem abszolút negatív jelenség, hiszen egyúttal óriási szűrt is jelent. Aki hajlandó a tudományos munkáért áldozatokat vállalni, arra, úgy érzem, joggal számíthatunk. Ez az új, pályakezdő csoport az értelmiségivé válás útján mind több társadalmi segítséget érdemel és mind nagyobb társadalmi feladatokat kap.

TANDI LAJOS

Bókkon Gábor

Kérdező

(JÓZSEF ATTILÁNAK)

Mondd lesz erőd

— egyedül —
lapulók kések között
meztelenül hol mindenki
álarcba öltözött
Vagy összegörnyedsz
mint halott magzatok
s hallgatod:

a csodát hogy neszez
mágnak mit makog

Mondd lesz erőd

— elkopott —
szeretők között
izzadt szerelembe
mely nem enged
csak párnázott börtönöd
Megmutatni — mit csak
bohóc tud:
szépen halni
tested görcsös ölelésben
egy tehervonatnak adni?

Zalán Tibor

XVI. századi kóborpoéta éneke

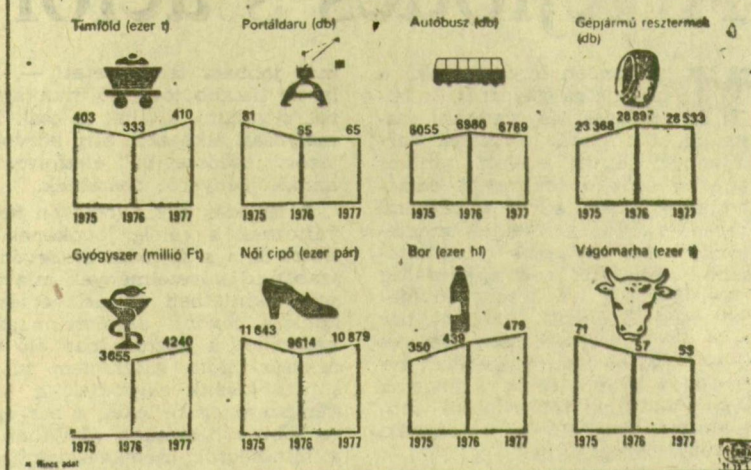
Felejtse el Ūrnóm a gránátalma fákat,
melyeket néked ültettem a kertben,

Engedj ágyadba hűvös diplomákat,
pirulj, hogy előbb ott még én hevertem.

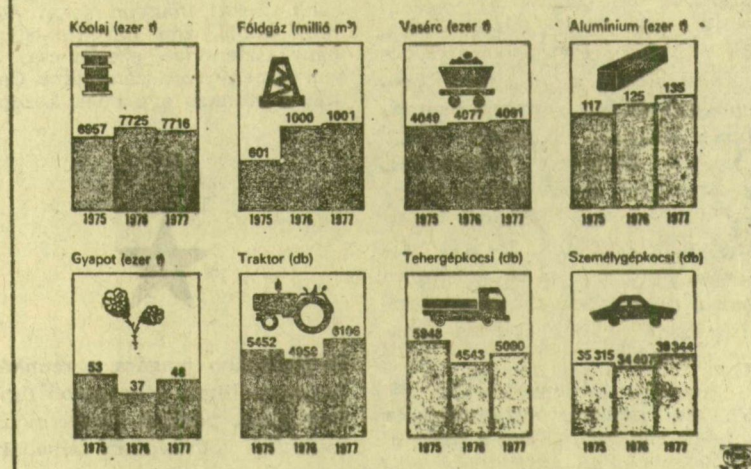
Mikor nagy szemedre gyönyör csapja pillád:
piros madár fut zsilippenge élen.

Bocsásd meg utolsó, izetlen-szép tréfám —
derengő hasadon patakzó vérem.

A FŐBB TERMÉKEK KIVITELE A SZOVJETUNIÓBA

FŐBB TERMÉKEK BEHOZATALA A SZOVJETUNIÓBÓL

Legfőbb partner: a Szovjetunió

1945 augusztusában Magyarországra és a Szovjetunió árucseréjének megállapodást köt, s ennek alapján megérkeznek a nélkülözhetetlen anyagok, szerszámok, élelmiszerek. Az első szerződést újabb követi 1947-ben: az általános kereskedelmi és hajózási egyezmény, amely nagy lendülettel viszi előre a megkezdett folyamatot. 1948. február 18-án Moszkvában aláírják a 20 évre szóló magyar-szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási egyezményt. (Ezt Budapesten, 1967. szeptember 7-én újítjuk meg.)

Az idők folyamán Magyarországra és a Szovjetunió baráti, az élet minden területét felölelő szövetségre lépett. E kapcsolattrendszert korunkban szerteágazó, társadalmunkat szinte minden részében átszövő, minden területen fontos kötelék lett. A világtársadalmunk évek óta kiváltképpen kitűnik: a baráti együttműködés egyik meghatározó területe a gazdaság.

1947-ben, a magyar-szovjet árucseréjének értéke 25 millió rubel volt — ez 1950-ig tízszeresére emelkedett. (1950-re behozatalunk 24,5 százalékát szovjet áruk képviselték, kivitelünknek 28,9 százaléka irányult a Szovjetunióba.) Erre az időszakra a magyar ipar megteremtése, az új gazdasági szerkezet kialakítása a jellemző — a Szovjetunióból szállított berendezések, gépek, nyersanyagok e nagyon nehéz feladat megoldását segítették könnyítették számunkra. Kialakultak azok a termékcsoportok mindkét oldalon, amelyeknek szállítása mind a Szovjetunió, mind hazánknak előnyös volt, s ma is előnyös. Mindez hozzájárult az új utat nyitó magyar gazdaság szerkezetének átforgatásához.

Az új arányok már nem „fértek el” a hagyományos munkamegosztás keretei között. Aligha lehetett az együttműködés e széles terjedő folyamatát a kül-

kereskedelmi, árucseréjének egyezménye körébe foglalni — a két gazdaság mindinkább a magasabb rendű integráció felé törekedett. Ebben a KGST-gyakorlatnak is megfelelő megoldásban, külön súlyt kapott a hosszú távra szóló tervek egyeztetése, a tudatos, előre meghatározott gyártás- és gyártmány-szakosítás, a kooperáció. Mindezeket kétoldalú, hosszú lejáratú kormányközi egyezményekben foglaltuk.

A magyar-szovjet gazdasági kapcsolatok uralkodó eleme a kölcsönös előnyös integráció lett. Az olyan integráció, amely mindkét félnek a biztonságot nyújtja a tervezés, a termelés és a fejlesztés-beruházás folyamataiban. Mivel a kapcsolatok időhorizontja kitágult és hosszú távú egyeztetések rendszeresen garantálják a rugalmas igazítás lehetőségét — mind hazánknak, mind a Szovjetunióknak módja van a munkamegosztást a lehető legkedvezőbb tartalommal megtölteni.

Magyarország esetében ez döntő fontosságú, hiszen a termék-szerkezet-átalakítás, a hatékonyságjavítás feladatait biztos támpontok kötheti. A magyar-szovjet gazdasági kapcsolatoknak 1945 óta mindig alapvető hatása volt a magyar gazdaságra, annak fejlődésére — s ez a tendencia a jövőben sem változik. Elég összehasonlítani a kezdő sorokban említett évi 25 millió rubeles magyar-szovjet forgalmat, valamint azt, hogy ennek értéke 1978-ban 4,3 milliárd rubelt tett ki, az 1978. december 21-én aláírt árucseréjéről szóló jegyzőkönyv 4,8 milliárd értéket rögzít — tehát a fejlődés dinamizmusa hűsleges kísérő marad.

Történelmünk már bizonyította: gazdasági kapcsolataink, mélyen gyökerező barátságunk — a világtársadalmi változások közepette is — nem csupán állták a próbát, hanem magukban hordozták a szakadatlan fejlődés, megújulás lendítőerőit.